

Minister Infrastruktury

Znak pisma: DGW-4.0530.3.2025.KS
Warszawa, 29 grudnia 2025

Pan

ZAWIADOMIENIE O SPOSOBIE ZAŁATWIENIA PETYCJI

Na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w odpowiedzi na petycję z dnia 18 sierpnia 2025 r. przekazaną do Ministerstwa Infrastruktury przez Kancelarię Prezydenta RP w dniu 18 listopada 2025 r. znak: BIPL.0600.12045.2023.ML, w sprawie zapoczątkowania prac nad nowelizacją ustawy Prawo wodne, dotyczącą wypłaty odszkodowania za znacjonalizowane przez Skarb Państwa nieruchomości rolne, w tym jeziora, dla byłych właścicieli, uprzejmie informuję, że niniejsza petycja została rozpatrzona negatywnie.

UZASADNIENIE

Przy piśmie z dnia 18 listopada 2025 r. znak: BIPL.0600.12045.2023.ML Kancelaria Prezydenta RP przekazała do Ministerstwa Infrastruktury petycję z dnia 18 sierpnia 2025 r. w sprawie zapoczątkowania prac nad nowelizacją ustawy Prawo wodne, dotyczącą wypłaty odszkodowania za znacjonalizowane przez Skarb Państwa nieruchomości rolne, w tym jeziora, dla byłych właścicieli.

Jak wynika z korespondencji załączonej do petycji, kwestia poruszana w petycji była przedmiotem odpowiedzi przez Ministerstwo Infrastruktury, w piśmie z dnia 28 lutego 2023 r. znak DGWiŻŚ-6.741.2.2023.JM.

Mając jednak na uwadze, ewentualne nowe okoliczności w sprawie, Ministerstwo Infrastruktury pismem z dnia 7 grudnia 2025 r. wystąpiło do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie zwanego dalej: PGW WP, o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Z informacji przekazanych przez PGW WP wynika, że zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 30 maja 1962 r. Prawo wodne (Nr 34 poz. 158), „w granicach określonych liniami brzegów grunty, pokryte powierzchniowymi wodami płynącymi, z wyjątkiem rowów, stanowią własność Państwa”. Z dniem wejścia w życie ww. ustawy została zniesiona prywatna własność wód powierzchniowych płynących.

Według ewidencji gruntów i budynków prowadzonej przez Starostę Tucholskiego:

- a) Jezioro Grzybiec, na które składa się działka nr 158/1 o pow. 15,35 ha, ob. Klocek, gm. Tuchola,
- b) Jezioro Krasne, na które składa się działka nr 116 o pow. 22,7100 ha, ob. Klocek, gm. Tuchola,
- c) Sztuczne/Sztuczno, na które się składa działka nr 77/1 o pow. 23,2600 ha, ob. Klocek, gm. Tuchola;

stanowią grunty pokryte powierzchniowymi wodami płynącymi („Wp”).

Ww. jeziora są położone na terenie administrowanym przez PGW Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Z informacji przekazanych przez PGW WP wynika, że nie ma podstawy prawnej do uznania roszczeń za znacjonalizowanie przez Skarb Państwa jezior. Przepisy ustawy Prawo wodne z 1962 r. dokonały faktycznej nacjonalizacji gruntów pokrytych powierzchniowymi wodami płynącymi. W myśl art. 1 ust. 1 i 2 Prawa wodnego z 1962 r., *„Wody stanowią własność Państwa, jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej. W granicach określonych przez niniejszą ustawę własność gruntu rozciąga się na znajdujące na gruncie powierzchniowe wody stojące oraz na wody w studniach i rowach”*.

W świetle art. 2 Prawa wodnego z 1962 r.: *„W granicach określonych liniami brzegów grunty pokryte powierzchniowymi wodami płynącymi, z wyjątkiem rowów, stanowią własność Państwa”*. Powyższa regulacja stanowiła fundamentalną zmianę w stosunku do przepisu art. 3 ust 1 ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. (t. j. Dz. U. z 1928 r. Nr 62, poz. 574 z późn. zm.), zatytułowanego „Zamiana na wody publiczne”, w myśl którego prywatne wody płynące i jeziora mogły być w drodze ustawodawczej zaliczone do kategorii wód publicznych w interesie publicznym. Ustawą Prawo wodne z 1962 r. wprowadzono zasadę kardynalną, że własność wód powierzchniowych stojących jest określana własnością gruntu, a własność wód powierzchniowych płynących stanowi własność Skarbu Państwa. Podnieść należy, że za nacjonalizację jezior przepływowych ustawa Prawo wodne z 1962 r., nie przewidywała wypłaty odszkodowań. Nie opisano także żadnej procedury administracyjnej w tym zakresie. Swego rodzaju mechanizm kompensacyjny przewidywał jedynie art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 24 października 1974 roku – Prawo wodne (Dz.U. z 1974 r. Nr 38, poz. 230 z późn.zm.), dalej: Prawo wodne z 1974 r., w świetle którego byli „właściciele” znacjonalizowanych jezior mogli starać się o dożywotnie nieodpłatne prawo do korzystania z wód do celów rybackich, co miało miejsce w niektórych przypadkach. W drodze wyjątku ustawodawca w art. 131 ust. 2 Prawa wodnego z 1974 r. zawarł regulację, iż osobom tym, które nie mogły korzystać z wód do celów rybackich ze względu na stan zdrowia albo gdy wody te zostały zagospodarowane przez jednostki gospodarki uspołecznionej przed dniem wejścia w życie ustawy, wojewoda mógł przyznać z tego tytułu odszkodowanie na zasadach i w trybie ustalonych przez Radę Ministrów. Odszkodowanie to, które mogło być przyznane w trybie administracyjnym, miało charakter świadczeń osobistych na rzecz byłych właścicieli, przy czym uprawnienia tych byłych właścicieli wód z tego tytułu nie przeszły na ich spadkobierców. Z chwilą wejścia w życie prawa wodnego z 1962 r. wody prywatne stały się z mocy prawa własnością Państwa. Nabycie tych wód przez Państwo miało charakter pierwotny, przy czym obejmowało nie tylko same wody i grunty pod wodami, lecz również pożytki, które te wody i grunty przynoszą (vide: wyrok SN z dnia 11 października 1977 r., II CR 336/77, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1978, Nr 6, s. 202).

W obowiązującym stanie prawnym jeziora sklasyfikowane jako woda płynąca nie mogą należeć do innych niż Skarb Państwa podmiotów, a w rezultacie ich zwrot nie jest możliwy. Co istotne w takich przypadkach nie mamy do czynienia ze zmianą podmiotu, któremu przysługuje własność, ale z sytuacją, w której przedmiotowa własność, od wejścia w życie ustawy Prawo wodne z 1962 r. lub też ustawy Prawo wodne z 1974 r., przysługuje Skarbowi Państwa. Dodatkowo należy zauważyć, że problem konstytucyjności przepisów prawa wodnego stanowił przedmiot kontroli Trybunału Konstytucyjnego.

W wyroku z dnia 21 marca 2000 roku, sygn. K. 14/99, Trybunał przyjął, że art. 1 i art. 4 ustawy z dnia 24 października 1974 roku – Prawo wodne nie są niezgodne z art. 21 i art. 64 ust. 2 w związku z art. 165 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Wprawdzie do tej pory Trybunał nie wypowiedział się na temat konstytucyjności zarówno art. 10 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (t. j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1121), jak i art. 212 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (t. j. Dz.U. z 2025 r., poz. 960), to jednak nie budzi większych wątpliwości ich konstytucyjność, zwłaszcza w świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2009 r., III CZP 69/09, który przyjął, że art. 2 ustawy Prawo wodne z 1962 r. stanowi wystarczającą podstawę do ujawnienia Skarbu Państwa jako właściciela nieruchomości, na której znajduje się jezioro stanowiące płynącą wodę śródlądową powierzchniową.

Na marginesie warto nadmienić, że w doktrynie prawa wodnego wskazuje się, że: „(...) byli właściciele jezior nie są objęci konstytucyjnymi gwarancjami ochrony własności [zawartymi m.in. w art. 21, 64 Konstytucji z 1997 r.]. Do nacjonalizacji jezior doszło bowiem już w latach 60., a więc od tego momentu dotychczasowi właściciele gruntów pokrytych jeziorami płynącymi mogli być co najwyżej ich posiadaczami bez jakiegokolwiek tytułu prawnego. Zgodnie natomiast z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego posiadanie – jako stan faktyczny, a nie prawo podmiotowe – nie stanowi „własności i innych praw majątkowych” w rozumieniu art. 64 Konstytucji – m.in. wyrok TK z 28 października 2003 r., P 3/03” (vide: M. Szwed, Przejmowanie jezior przez państwo – porządkowanie własności czy powtórna nacjonalizacja?, „Kwartalnik o Prawach Człowieka, Nr 3-4, 2015, s. 38).

Mając powyższe na uwadze, należało orzec jak w sentencji.

POUCZENIE

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z poważaniem

z upoważnienia Ministra

Dokument podpisany elektronicznie przez:

Edyta Tużnik-Kosno

Dyrektor Departamentu Gospodarki Wodnej

Do wiadomości:

1. Kancelaria Prezydenta RP.